

Finansdepartementet

Finansmarknadsavdelningen, Bankenheten
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

anna.bergqvist@regeringskansliet.se

2025-01-02

Er ref: Fi2024/01905

FF ref: 2024/36

Remissyttrande: Straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering m.m.

Finansbolagen vill inledningsvis tacka för möjligheten att delta vid möten med utredaren och till inbjudan att lämna synpunkter på promemorian.

I promemorian föreslås en ny lag om straff för olovlig finansiell verksamhet. Genom den nya lagen kriminaliseras bedrivande av finansiell verksamhet utan Finansinspektionens tillstånd eller registrering. Det nya brottet betecknas som olovlig finansiell verksamhet. Det föreslås att brottet gradindelas i brott av normalgraden och grovt brott med särskilda straffskalor för de olika svårighetsgraderna. Det grova brottet betecknas som grov olovlig finansiell verksamhet. Straffet för brott av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år och straffskalan för grovt brott är fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ringa fall undantas från straffansvar. Det föreslås också att försök, förberedelse och stämpling till grov olovlig finansiell verksamhet ska vara straffbart. Vidare föreslås att hemliga tvångsmedel ska få användas vid en förundersökning om grov olovlig finansiell verksamhet och att de brottsbekämpande myndigheterna ska få inhämta vissa uppgifter med stöd av den s.k. inhämtningslagen för att förebygga, förhindra eller upptäcka grov olovlig finansiell verksamhet.

I promemorian föreslås även en reglering som möjliggör för Tullverket att kontrollera in- och utförsel av kontanta medel vid gränsen mot andra EU-länder. Den reglering som föreslås motsvarar den som i dag gäller för kontanta medel vid gränsen mot länder utanför EU. Det föreslås således en anmälnings- och redovisningsskyldighet för kontanta medel till ett värde av minst 10 000 euro som förs över gränsen mot annat EU-land.

Vidare föreslås att Tullverket ska ha befogenhet att vidta åtgärder för att kontrollera anmälnings- och redovisningsskyldigheten och tillfälligt kvarhålla kontanta medel för vidare kontroll. Det föreslås också ett straffansvar som innebär att den som bryter mot anmälnings- eller redovisningsskyldigheten döms till böter. Den nya lagen och författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025.

Finansbolagens synpunkter

Finansbolagen har i och för sig förståelse för behovet av att införa ett straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering. Som anges i promemorian måste legalitetsprincipen beaktas. Principen kommer till uttryck i bl.a. 2 kap. 10 § regeringsformen, 1 kap. 1 § brottsbalken och artikel 7 i Europakonventionen och ställer krav på att en lag, särskilt om den innehåller ett straffbud, måste vara begriplig och i rimlig utsträckning bestämt till sin utformning. Kravet på begriplighet och precision är ett uttryck för det så kallade obestämdhetsförbudet. Legalitetsprincipen fungerar i detta avseende som en garanti för rättssäkerheten genom att den ställer krav på lagstiftningen som innebär att den enskilde ska kunna förutse när hen kan bli föremål för straffrättsligt ingripande. I promemorian noteras särskilt på s 58 att ett par remissinstanser, bl.a. Advokatsamfundet och Finansbolagen Förening, i ett tidigare lagstiftningsärende rörande förstärkt reglering av valutaväxlare och andra finansiella institut (prop. 2022/23:124) påtalade att det är oklart vad som avses med "annan finansiell verksamhet" i 1 § valutaväxlingslagen (se s. 31). Motsvarande synpunkter har lämnats inom ramen för utredningsarbetet gällande den nu remitterade promemorian.

Definitionen av "annan finansiell verksamhet" i 1 § valutaväxlings-lagen innefattar bl.a. vissa verksamheter som anges i 7 kap. 1 § andra stycket lagen om bank- och finansieringsrörelse. Regeringen konstaterade att den allmänt hållna uppräknings- och verksamheter i 7 kap. 1 § andra stycket lagen om bank- och finansieringsrörelse kan skapa gränsdragningssvårigheter (se prop. 2022/23:124 s. 33). Finansbolagen vill i detta sammanhang även tillägga att förslag på krav om tillstånd för kreditgivning och kreditförmedling av konsumentkrediter¹ som nu är under remissbehandling kan leda till likande svårigheter. Inte minst avsaknaden av vägledande praxis, om vad som faktiskt är tillståndspliktigt, gör området svårbedömt.

Att det kan vara svårt att avgöra huruvida en viss verksamhet omfattas av tillståndsplikt illustreras t.ex. av att det beträffande vissa verksamheter åligger Finansinspektionen att på begäran lämna förhandsbesked i fråga om huruvida det krävs tillstånd för en planerad verksamhet (se 2 kap. 3 § försäkringsrörelselagen och 2 kap. 3 § lagen om tjänstepensionsföretag). Tyvärr finns inte någon allmän möjlighet att begära förhandsbesked vilket vore en rimlig ordning att först etablera innan straffbarhet införs. Detsamma gäller ett tydligare vägledningsuppdrag till Finansinspektionen när det gäller att nå ut med information till näringslivet kring i vilka fall tillståndsplikt föreligger – det ska vara lätt att göra rätt, vilket tyvärr inte är fallet för närvarande. Alla oklarheter i regleringen av vad som utgör en sådan finansiell verksamhet som omfattas av krav på tillstånd eller registrering är naturligtvis av flera skäl mycket problematiska.

Finansbolagen noterar att kravet på begriplighet och precision tyvärr inte alltid är uppnått genom den befintliga regleringen för tillstånd och registrering av finansiell verksamhet. Det medför att det skulle strida mot legalitetsprincipen att koppla en överträdelse av tillstånds- eller registreringsplikten till straffsanktion på sätt som nu föreslås. Finansbolagen avstyrker därmed förslaget om kriminalisering med hänsyn till de bristande förutsättningarna vad gäller precision och begriplighet.

Finansbolagen tillstyrker förslagen om ökade ingripande möjligheter för Tullverket när det gäller kontanta medel.

FINANSBOLAGENS FÖRENING

Per Holmgren
Per Holmgren

¹ Se Delbetänkande av konsumentkreditutredningen – ett nytt konsumentkreditdirektiv (SOU 2024:69).